

Ткачук Ірина

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ

Відповідальність базується на усвідомленні змісту та значення діяльності, її наслідків для суспільства і соціального розвитку, вчинків особи з погляду інтересів суспільства або певної групи. Відповідно, розвиток суспільства неможливий без відповідальності не лише на індивідуальному, а й на колективному рівні. При цьому категорія відповідальності переведена у площину діяльності суб'єкта господарювання потребує відповідного відображення в обліку.

Відповідальність – загальносоціологічна категорія, яка виражає свідоме ставлення особи до вимог суспільної необхідності, обов'язків, соціальних завдань, норм і цінностей [6]. На думку В.І.Тернопільської «відповідальність» у загальнонауковому розумінні ґрунтується на філософському вченні про соціальну зумовленість поведінки усупільненого індивіда, про його зв'язок зі свободою й необхідністю [7].

Між суспільством та індивідом існує взаємозв'язок. З одного боку, суспільство покладає на індивіда обов'язок вчиняти соціально корисні вчинки, а з іншого – воно зобов'язане сприяти суб'єкту в здійсненні ним своїх прав та обов'язків та несе за це відповідальність [2].

Басіним К.В. [1] відмічено, що відповідальність особи має соціально-комунікативну природу та виникає коли поведінка людини має соціальну значущість і регулюється соціальними нормами. Реалізація будь-якої соціальної норми є добром, соціальною цінністю, а дії, що порушують соціально значущі правила, визнаються як неприпустимі, що розривають соціальну комунікацію та зумовлюють негативну реакцію суспільства.

Перші спроби осмислення відповідальності представлені античними філософами, зокрема Аристотелем і Платоном, які тлумачили відповідальність як форму взаємозв'язку особи та суспільства [5].

У науковий обіг термін «відповідальність» вперше ввів Альфред Бен, трактувавши її як «покарання». Саме в даному аспекті тривалий період проблема відповідальності була переважно предметом уваги правознавців [2]. І навіть у сьогоденні в юридичній науці відповідальність вивчається в плані покарання. Відповідальність у науковій літературі в більшості випадків трактується лише як підзвітність і осудність. Зокрема, визначення відповідальності з негативної сторони представлена, як: необхідність терпіти збитки, у разі невиконання взятих на себе зобов'язань; визначений рівень негативних наслідків для суб'єкта у

СЕКЦІЯ 2

Актуальні питання обліку окремих об'єктів та проблеми впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності

випадку порушення ним встановлених вимог [6].

Таке одностороннє розуміння відповідальності та її реалізації на практиці призводить до суттєвих деформацій у сфері регуляції соціальних взаємодій. В обліку даний зміст відповідальності наповнений непередбачуваними витратами та збитками.

У зарубіжній теорії і практиці, поряд з зазначеним змістом, відповідальність включає в себе значно більше значень – положення до відповіді, відповідність, розумність, точність, визначеність, залежність та інші [7]. Відповідальність, швидше, включає в себе особисту підзвітність і здатність діяти в рамках етичних норм на благо себе і оточуючих. А отже, відповідальність виступає як впевненість, тобто [6]:

– сукупність дій (заходів), виконання яких, дозволяє особистості безпечно досягати бажаного;

– особистісна характеристика людини, що описує її здатність аналізувати ситуацію, заздалегідь прогнозувати наслідки (весь комплекс наслідків) своїх дій або бездіяльності в даній ситуації і робити вибір форми своїх вчинків з готовністю прийняти наслідки вибору, як неминучездійсні факти;

– визначеність, надійність, чесність у відношенні до себе та інших;

– усвідомлення і готовність визнати, що результат (реакції), який ти отримуєш у ході твоїх вчинків і дій, і є наслідок твоїх вчинків (дій); вміння пояснити і показати, як ти досягнутого результату;

– право і обов'язок відповідати за свої вчинки і дії, взяті на себе зобов'язання; необхідність давати звіт у своїх діях, вчинках; обов'язок відповідати за їх можливі наслідки.

Позитивна сторона відповідальності направлена на реалізацію поставленої мети та майбутній результат. Так, за неокласичною концепцією відповідальності «зуйте виокремити відповідальність кожного й урахуйте її». За результатами такого врахування стає зрозуміло, якою мірою необхідно винагородити або ж покарати людину [5].

Варто відмітити, що у теорії права відповідальність поділяється на два види – позитивну і негативну. Позитивна відповідальність виникає з обов'язку вчиняти позитивні, корисні для суспільства функції і реалізується в регулятивних правовідносинах, в яких зобов'язана сторона перебуває в положенні підзвітності та підконтрольності, а негативна відповідальність – у зв'язку з вчиненням правопорушення правопорушником, який піддається за скоєне відповідним правовим санкціям, несприятливим для нього [4].

Найбільш поширені у суспільстві типи відповідальності виділено німецько-американським філософом Г. Йонас, а саме: природна і штучна (договірна); горизонтальна і вертикальна; легальна і моральна; відповідальність «за когось чи щось» та «перед кимось чи чимось» [3].

Природна відповідальність – виникає природним шляхом, є безперечна, постійна та незалежна від попередньої згоди. Штучна (договірна) – визначається змістом, попередньою домовленістю, часом, завданням, дорученням, компетенцією.

Вертикальна відповідальність – це відповідальність сильного за когось слабкого. Горизонтальна – це відповідальність союзу самостійних особистостей передпоставленою метою.

Легальна, тобто зовнішня – відповідальність, яка встановлюється на рівні закону. Моральна – є суто внутрішньою, тому пов'язана із почуттями, які супроводжують суб'єкта вчинку.

Відповідальність «за когось чи щось» – передбачає взяті людиною зобов'язання за власні вчинки, наслідки своєї діяльності, відповідальність за когось, задля чогось; «перед кимось чи чимось» – відповідальність перед рідними, іншими людьми, суспільством.

Кожен із зазначених вище типів відповідальності ми можемо оцінити, врахувавши його матеріальну або не матеріальну форму, а також рівень впливу на кінцевий результат.

А. Шопенгаур[5] вважав, що наявне в нашій свідомості почуття відповідальності за те, що ми робимо, ґрунтується на впевненості у тому, що ми самі – ініціатори наших дій.

Відповідальність є соціологічним терміном, а не юридичним, як прийнято вважати. Поняття «відповідальність» багатогранне, однак у більшості випадків воно сприймається у негативному значенні. А це свідчить про те, що глибина змісту відповідальності й нині залишається невизначеною. Відповідальність підлягає оцінці та повинна бути відображена в обліку, оскільки має безпосередній вплив на результат діяльності господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел

1. Басін К.В. Юридична відповідальність та гарантування прав людини /К.В. Басін// Юридичні читання молодих вчених. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2004. – С.9
2. Бобровник С.В. Юридична відповідальність // Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 498 с.
3. Йонас Г. Принцип ответственности. Опыт этики для технологической цивилизации / Г. Йонас. – М.: Айрис-пресс, 2004. – 480 с.
4. Назаров Б. Л. Ответственность юридическая/ Б. Л. Назаров /Юридический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1984. – 415 с.
5. Психологічна культура особистості в умовах глобалізації світу: монографія / [Третяченко В.В., Баранова С.В., Бочонкова Ю.О., Тереніна

СЕКЦІЯ 2

Актуальні питання обліку окремих об'єктів та проблеми впровадження міжнародних стандартів обліку і фінансової звітності

Л.В. та ін.] – Луганськ: Світлиця, 2006. – 352 с.

6. Словари и энциклопедии на Академике[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dic.academic.ru>

7. Тернопільська В.І. Відповідальність особистості: гуманітарний аспект / В.І. Тернопільська // Вісник ЖДУ ім. І. Франка. – №14. – 2004. – С. 47-50

Тронин Сергей

к.э. н., доцент

ФГОБУ ВПО «Финансовый университет
при Правительстве Российской Федерации»
Волгоградский филиал Финуниверситета
г. Волгоград, Россия

МЕТОДИКА КОНСОЛИДИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ ДОКУМЕНТОВ ХОЛДИНГА

Консолидированная отчётность является основным источником получения информации о хозяйственной деятельности холдинга. Её появление обусловлено динамичным развитием холдинговых форм организации бизнеса как наиболее отвечающим потребностям современного этапа развития отечественной экономики. Так, инвесторам она позволяет проследить эффективность использования инвестиций, осуществлённых в основном обществе, контролировать деятельность управленческого персонала предприятия. Управленческому персоналу консолидированная отчётность служит информационной основой для эффективного управления холдинговой группой. Для банков и страховых компаний отчётность по холдингу даёт возможность определить финансовую устойчивость и способность холдинга выполнять свои обязательства. Для государственных органов доводит информацию о степени монополизации рынка холдинга.

Необходимость построения консолидированной отчетности вызвана потребностью определения реального финансового результата, полученного холдингом как единым хозяйственным субъектом, так как простое суммирование результатов деятельности отдельных предприятий, входящих в группу, не дает правильного представления об общем результате. При помощи данной процедуры устанавливается реально полученный финансовый результат и определяется стоимость